

Nr 77.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 och 34 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring; given Stockholms slott den 6 mars 1917.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 7 och 34 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Oscar von Sydow.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 7 och 34 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Härigenom förordnas, att 7 och 34 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring skola — 7 § i nedan angivna del — erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

Årsinkomst, som i 6 § avses, utgör all den inkomst av fast egendom, kapital eller arbete, som någon skäligen kan antagas komma att tillsvida årligen åtnjuta; dock att såsom inkomst icke räknas pension enligt 6 §, ej heller, intill ett belopp av högst 300 kronor, pension enligt 34 §.

Där — — — — tillämpliga.

I fråga om — — — — person.

34 §.

För att vid varaktig oförmåga till arbete, dock icke före fyllda femton år, och senast vid fyllda sextiosju år erhålla pension utöver vad ovan i denna lag stadgas vare det envar svensk man eller kvinna medgivet att erhålla försäkring genom erläggande av frivilliga avgifter.

I fråga om gemensam försäkring av vissa grupper av personer må Konungen meddela de särskilda bestämmelser, som i avseende å levnadsålder finnas böra gälla för inträdande av rätten att erhålla pension.

Beloppet av de avgifter, som för envar försäkrad högst må erläggas, samt de försäkringstekniska grunderna för pensionsbestämmande fastställas av Konungen, vilken därjämte meddelar de föreskrifter, som rörande försäkring med återbetalning av erlagda avgifter och i fråga om försäk-

ringens anordnande i övrigt erfordras. I den mån omständigheterna därtill föranleda, äger Konungen jämväl föreskriva, att visst förvaltningsbidrag skall utgå av det belopp, varmed de för en person under ett år erlagda frivilliga avgifter sammanlagt överstiga 30 kronor.

Det mot erlagda frivilliga avgifter enligt fastställda försäkringstekniska grunder svarande pensionsbeloppet ökas genom bidrag av statsmedel sålunda, att varje del därav, som motsvarar under ett kalenderår erlagda avgifter intill sammanlagt 30 kronor, höjes med en åttondel.

De frivilliga avgifterna bilda en fond, vilken, i den mån Konungen ej stadgar undantag, förvaltas på sätt som gäller för den i 11 § omnämnda fonden.

Beträffande avgifter och pensioner, som i denna paragraf avses, länder i tillämpliga delar till efterrättelse vad 12 § innehåller om verkställande av undersökning å vissa tider av pensionsvillkor och fond.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1918.

Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:st Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 februari 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
 Statsråden HASSELROT,
 VON SYDOW,
 friherre BECK-FRIIS,
 STENBERG,
 LINNÉR,
 MÖRCKE,
 VENNERSTEN,
 WESTMAN,
 BROSTRÖM.

*Omläggning
 av den frivilliga försäkringen.*

Departementschefen, statsrådet von Sydow anförde:

Med skrivelse den 7 november 1916 har pensionsstyrelsen inkommit med förslag till ändrad lydelse av 7 och 34 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring. Förslaget avser en omläggning av den frivilliga försäkring, som omförmäles i sistnämnda paragraf och som är avsedd att utgöra ett komplement till den på obligatoriska avgifter grundade försäkringen.

*Gällande
 bestämmelser
 och deras
 tillkomst.*

Innan jag övergår till att redogöra för pensionsstyrelsens förslag, tillåter jag mig att till en början erinra om huvudinnehållet i de bestämmelser, som för närvarande finnas meddelade i 34 § pensionsförsäkringslagen.

Rätt att erhålla försäkring genom erläggande av frivilliga avgifter tillkommer envar svensk man eller kvinna, som fyllt femton år. Rätt till pension på grund av frivilliga avgifter inträder vid varaktig oförmåga till arbete och senast vid fyllda 67 år. Högsta avgift, som under ett kalenderår sammanlagt må erläggas, utgör trettio kronor. De frivilliga avgifterna ingå till den i 11 § pensionsförsäkringslagen omfördälda fond. Till denna fond skall för varje år av statsmedel tillskjutas ett belopp, motsvarande $\frac{1}{8}$ av summan av de under året erlagda frivilliga avgifterna. Årliga beloppet av pension på grund av frivilliga avgifter utgör i fråga om man för varje erlagd avgift $1\frac{1}{2}\%$ av avgiftens belopp för varje helt år, som förflutit från den dag avgiften erlades till den dag, från vilken pensionen utgår. För kvinna beräknas pensionens belopp till $\frac{5}{6}$ av motsvarande belopp för man, vilket med andra ord vill säga, att avgiftsprocenten för kvinna utgör $1\frac{1}{4}\%$. Därest någon försummat att fullgöra honom enligt 4 § åliggande avgiftsplikt för år, varunder frivillig avgift för honom erlagts, skall vid bestämmandet av pensionens belopp hänsyn ej tagas till den frivilliga avgiften i vidare mån än denna avgifts belopp må överstiga beloppet av den försummade avgiften.

Vidare må erinras därom att, jämlikt bestämmelserna i 7 § pensionsförsäkringslagen, pension på grund av frivilliga avgifter icke skall anses som inkomst vid beräklandet av pensionstilläggs eller understöds storlek.

De stadganden, för vilka jag nu redogjort, överensstämma i det väsentliga med vad ålderdomsförsäkringskommitténs förslag till lag om allmän pensionsförsäkring och den för 1913 års riksdag framlagda propositionen härom i förevarande hänseenden innehöllo. De avvikelser, som förefinnas, äro följande.

I enlighet med kommittéförslaget upptog propositionen en bestämmelse därom, att avgifter icke för någon skulle under ett kalenderår få erläggas till högre sammanlagt belopp än det antal kronor, som motsvarade halva antalet fyllda levnadsår. Denna föreskrift fann riksdagen innebära en alltför stark begränsning av möjligheten för personer tillhörande yngre årsklasser att utnyttja den frivilliga försäkringens fördelar.

Ålderdomsförsäkringskommitténs förslag i fråga om pensionernas beräkning skilde sig i så måtto från härom nu gällande bestämmelser, att avgiftsprocenten för man skulle utgöra $1\frac{1}{3}\%$ och för kvinna $\frac{5}{6}$ därav, d. v. s. $1\frac{1}{9}\%$, samt att statsbidrag skulle ifrågakomma endast för pensionstagare, som åtnjöte pensionstillägg, och för dessa höja pensionen med $\frac{1}{3}$. Propositionen upptog avgiftsprocenten för såväl man

som kvinna till $1\frac{1}{3}$ % samt anslöt sig i fråga om statsbidraget till kommitténs förslag. — Riksdagen ansåg, att såväl männens som kvinnornas pensioner borde var för sig försäkringsmässigt fastställas och kvinnornas pensioner i följd härav sättas till lägre belopp än männens. Med hänsyn till vikten av att den frivilliga försäkringen vunne största möjliga anslutning, fann riksdagen statsbidraget icke böra begränsas till att utgå endast till vissa grupper av de försäkrade, utan tillgodoföras samtliga dessa i form av ett årligt tillskott till summan av under året erlagda avgifter med $\frac{1}{8}$ av deras belopp; och kunde härigenom den av ålderdomsförsäkringskommittén föreslagna avgiftsprocenten höjas med $\frac{1}{8}$, d. v. s. för män från $1\frac{1}{3}$ till $1\frac{1}{2}$ % och för kvinnor från $1\frac{1}{3}$ till $1\frac{1}{4}$ %.

Pensionsstyrelsens framställning.

Till pensionsstyrelsens ifrågavarande skrivelse har fogats dels en av byråchefen i ämbetsverket K. Dickman i ämnet upprättad promemoria av den lydelse, bilaga 1 till detta protokoll utvisar, dels ock en tabell med exempel å pensionsbelopp enligt gällande och av styrelsen föreslagen beräkningsmetod, vilken tabell torde såsom bilaga 2 få vidfogas detta protokoll.

I skrivelsen har pensionsstyrelsen inledningsvis anfört följande.

»Genom avtal med postsparbanken har en för allmänheten bekväm tillgång till den frivilliga försäkringen anordnats, i det att inbetalning av dylika avgifter kan äga rum å varje postanstalt i riket. Inbetalningarna antecknas i en till den försäkrade utlämnad försäkringsbok. Härigenom erhåller denne kvitto å desamma, varjämte han ständigt har en översikt över verkställda inbetalningar.

Genom tidningspressen och broschyrer ävensom med biträde av pensionsnämnderna har pensionsstyrelsen sökt sprida kännedom om den frivilliga försäkringen.

Detta oaktat har anslutningen till densamma hittills varit obetydlig. Under åren 1914 och 1915 hava endast 628, resp. 538 personer inbetalt frivilliga avgifter. Då det emellertid med hänsyn till de relativt låga belopp, vartill såväl avgiftspensionerna som pensionstilläggen komma att uppgå även sedan försäkringen nått sin fulla utveckling, måste anses vara i hög grad önskvärd, att en mera allmän tillslutning till den frivilliga försäkringen äger rum, har pensionsstyrelsen ansett sig böra upptaga till undersökning, huruvida och i vad mån genom ändring av bestämmelserna för den frivilliga försäkringen densamma skulle kunna göras för allmänheten mera tilltalande än vad nu synes vara fallet.

Vid bedömandet av denna fråga bör visserligen icke förbises, att orsakerna till den ringa tillslutningen till den frivilliga försäkringen äro att söka bland annat dels i den bristande förståelse för livränteförsäkring, som även inom den privata försäkringen hittills gjort sig gällande inom vårt land i motsats till vad fallet är i flera andra länder, och dels i de svårigheter, som överallt visat sig förenade med framförande av en icke obligatorisk försäkring utan förmedling av avlönade ombud, som äga ekonomiskt intresse i att söka befördra tillslutning

till försäkringen. Om än det första av dessa hinder kan tänkas endast så småningom övervinnas och det senare måhända anses böra kvarstå beträffande en sådan försäkring, som här avses, borde man dock genom att anordna försäkringen på ett mera praktiskt och för allmänheten tilltalande sätt kunna påräkna en större anslutning till densamma än hittills varit fallet.»

Rörande de olägenheter, som vidlåda den frivilliga försäkringen sådan den nu är anordnad, och möjligheterna för dessa olägenheter avhjälpande yttrar styrelsen följande.

Nuvarande olägenheter och möjligheterna för deras avhjälpande.

»Den nuvarande, i sig enkla och tilltalande metoden för beräkning av pensionerna medför — såsom ålderdomsförsäkringskommittén även anmärker — den nackdelen, att pensionsbeloppen bliva relativt obetydliga, om invaliditet inträder tidigare än omkring femton à tjugo år efter det insatser gjorts. I enlighet härmed bereda även inbetalningar, som äga rum efter en ålder av omkring femtio år, så oförmånlig pension, att inbetalning av frivilliga avgifter efter denna ålder icke kan anbefallas åt allmänheten. Vidare ligger till grund för beräkningen av de på frivilliga avgifter grundade pensionerna en räntefot av endast 3 ½ %, under det att man för närvarande anser sig kunna tillämpa en räntefot av 4 % beträffande den obligatoriska försäkringen. Slutligen har, och detta i mycket väsentlig mån, tillslutningen till försäkringen förhindrats av den höga pensionsåldern. Då resultatet av de gjorda besparingarna skall tillgodogöras den försäkrade först vid sextiosju års ålder — pensionsrätten vid tidigare invaliditet lämnas i allmänhet ur räkningen — synes det särskilt för yngre personer föga lockande att använda en del av sina besparingar för frivillig försäkring. Utsikten att uppnå pensionsåldern synes dem icke särdeles stor. Härtill kommer ytterligare den omständigheten, att i händelse av dödsfall före nämnda ålder enligt nuvarande bestämmelser någon gottgörelse icke erhålles för de inbetalda premierna.

Av byråchefen Dickmans promemoria framgår, att man genom en omläggning av vissa delar av grunderna för den frivilliga försäkringen skulle kunna åtminstone i väsentlig mån avhjälpa ovannämnda olägenheter. Genom tillämpning av ett försäkringssätt, i vilket invaliditetsmomentet tillagts större betydelse — ett försäkringssätt som ålderdomsförsäkringskommittén även haft under övervägande — uppnås den fördelen, att pensionerna vid tidigt inträdande invaliditet bliva väsentligt högre än efter nu gällande bestämmelser. Ett dylikt försäkringssätt kan emellertid medföra det missförhållandet, att redan invalida personer eller personer som stå nära invaliditetsgränsen, i avsevärd omfattning begagna sig av försäkringen. Häremot torde man dock kunna skydda sig genom lämpliga karenstidsbestämmelser. I sådant avseende skulle kunna såsom regel föreskrivas, att det normala pensionsbeloppet ej finge beräknas för en avgift, förrän viss tid förflutit efter dess erläggande. För avgifter, som erlagts under karenstiden, skulle sålunda pensionen kunna beräknas som en omedelbart börjande livränta till belopp svarande mot avgiftens storlek, en inskränkning som emellertid icke synes erforderlig, då invaliditeten orsakats av ett olycksfall. Med tillämpning av ett dylikt försäkringssätt skulle även inbetalning av frivilliga avgifter för personer, som äro över femtio år, kunna ställas fördelaktig. Därest vid beräkning av pensionerna hänsyn jämväl toges till den ålder, vid vilken avgifterna inbetalats — härvid fästes vid nu tillämpade försäkringssätt icke något avseende — skulle man vidare uppnå ett mera rättvist avvägande av pensionerna. Genom att till

grund för beräkningarna lägga en räntefot, som med iakttagande av nödig försiktighet mera anslöte sig till den verkliga ränta, som för framtiden torde kunna beräknas på placeringarna, skulle kunna ernås en icke obetydlig förhöjning av pensionsbeloppen. Pensionsstyrelsen har dessutom tänkt sig, att den av de frivilliga avgifterna bildade fonden skulle särskilt för sig förvaltas, varigenom allt uppstående överskott skulle kunna komma de frivilligt försäkrade till godo. Härigenom kan det bliva möjligt att högre pensioner än de beräknade komma att utgå.

Vad slutligen angår den nu stadgade pensionsåldern torde man visserligen icke annat än för särskilda fall böra stadga en tidigare åldersgräns. Den frivilliga försäkringen har nämligen sitt förnämsta berättigande i att bilda en komplementförsäkring till den obligatoriska försäkringen, och pensionsåldern synes därför böra vara densamma för de båda försäkringarna. — För att till en del avhjälpa berörda olägenhet skulle man emellertid kunna erbjuda de personer, som nu ställa sig avvisande mot försäkringen på grund av den avlägsna pensions-tiden, alternativt ett försäkringssätt med något lägre pension, men med återbetalning av de inbetalda avgifterna vid dödsfall efter avdrag av eventuellt dessförrinnan utbetalda pensionsbelopp.

Till belysning av den praktiska betydelsen av dessa förändringar må anföras följande exempel.

En man, som från och med 20 till och med 29 års ålder inbetalt i frivilliga avgifter sammanlagt 175 kronor (med resp. 10, 15, 20, 25, 10, 15, 30, 20, 10 och 20 kronor för år) och blir invalid vid 32 års ålder, är enligt nuvarande bestämmelser berättigad till en pension av 19 kronor 13 öre. Enligt de förändrade grunderna med 4 % räntefot skulle pensionen för honom utgå med 108 kronor 9 öre eller vid premieåterbetalning med omkring 95 kronor 65 öre. En man, som från och med 55 till och med 60 års ålder inbetalt sammanlagt 180 kronor med lika belopp för varje år och blir invalid vid 63 års ålder, erhåller enligt nuvarande bestämmelser en pension å 14 kronor 85 öre, men skulle enligt de nya grunderna vara berättigad till en pension å 31 kronor 68 öre eller vid premieåterbetalning omkring 26 kronor 40 öre. En kvinna, som från och med 20 till och med 49 års ålder inbetalt sammanlagt 150 kronor med lika belopp för varje år, och blir invalid vid 52 års ålder, erhåller enligt nuvarande bestämmelser en pension av 32 kronor 81 öre, men skulle enligt de nya grunderna vara berättigad till en pension å 46 kronor 70 öre eller vid premieåterbetalning omkring 41 kronor 75 öre.

I övrigt hänvisas beträffande förhållandet mellan pensionsbeloppen enligt det nuvarande och det ifrågasatta nya försäkringssättet till tabellbilagan.

Vid uträknanget av exemplen och uppgörandet av tabellen har antagits, att avgifter ej betalats de tre åren närmast före pensionens utgående, varigenom pensionsbeloppen gjorts oberoende av såsom nödvändig förutsatt karenstid. Även har bortsetts från sannolikheten av högre pensioner genom användning av överskottsmedel.

Genom anordnandet av den frivilliga försäkringen i huvudsaklig överensstämmelse med av styrelsen angivna grunder borde man kunna bana väg för en större förståelse för den frivilliga försäkringen. Härtill borde icke minst bidra de i förhållande till de inbetalda beloppen ganska avsevärda pensioner, som ofta skulle komma att utgå till yngre personer, vilka drabbats av invaliditet. Med hänsyn härtill torde icke alltför stor betydelse böra tillmätas det förhållandet, att i de fall, då rätten till pension inträtt vid sen ålder och inbetalningar ägt

rum vid tidig ålder, pensionen enligt det nu ifrågasatta försäkringssättet skulle bliva något lägre än enligt nu gällande bestämmelser. Och detta så mycket mindre som de pensionsbelopp, vilka angivits såsom utgående enligt den nya försäkringsformen, avse minimipensioner, vilka kunna tänkas stiga genom de vinstskällor, som man avsett skola tillföras desamma.

Man torde genom omläggning av den frivilliga försäkringen i den av styrelsen angivna riktning kunna påräkna tillslutning till densamma även från kommuner, privata arbetsgivare, föreningar m. fl., som i den frivilliga försäkringen skulle erhålla ett både lämpligt och billigt medel för beredande av pensioner åt sina arbetare eller medlemmar. Därest försäkringen såsom hittills kostnadsfritt förvaltas av staten och de inbetalta avgifterna, på sätt anförts, till en ej obetydlig del ökas genom ett statsbidrag, måste nämligen detta sätt att anordna en pensionering för arbetare m. fl. anses erbjuda väsentliga fördelar. Även staten torde för vissa av sina extra befattningshavare kunna begagna sig av den frivilliga försäkringen.»

Som motivering till sitt förslag till ändring av 34 § pensionsförsäkringslagen anför styrelsen följande.

Motiv till
ändringar i
34 § pensions-
försäkrings-
lagen.

»Tydligt är att, om från arbetsgivare m. fl. tillslutning i form av gruppförsäkring skall kunna påräknas, försäkringen måste äga möjlighet att anpassa sig efter de särskilda förhållanden, som för dylika försäkringsgrupper kunna ifrågakomma. Det skulle nämligen ofta av praktiska skäl icke låta sig göra att inpassa sådana gruppförsäkringar i den för de enskilda avgiftsbetalarna fastställda försäkringsformen. På grund härav synes det vara nödvändigt, att lagbestämmelserna avfattas så, att tillfälle lämnas öppet att för dylika försäkringsgrupper tillämpa de försäkringsvillkor, som finnas betingade av förhållandena, dock naturligtvis under villkor, att de huvudsakliga grunderna för försäkringen och statens kostnader för densamma icke rubbas.

Då sålunda försäkringsvillkoren för gruppförsäkringar icke gärna kunna i detalj genom lagbestämmelser fastslås, framställer sig den frågan, huruvida det över huvud taget kan vara lämpligt, att försäkringstariff ens för enskilda avgiftsbetalare införes i lagen. Det kan nämligen vara ändamålsenligt att låta jämväl de enskilda avgiftsbetalarna hava möjlighet att välja mellan åtminstone ett par olika försäkringssätt, t. ex. ett sådant med återbetalning av inbetalta avgifter och ett utan dylik återbetalning. Jämväl beträffande denna försäkring kan för övrigt erfarenheten tid efter annan påkalla ändring i ett eller annat avseende. Lagbestämmelserna om den frivilliga försäkringen torde därför böra inskränkas till att endast omfatta de fundamentala stadgandena för försäkringen och grunderna för statens kostnader för densamma, varemot fastställandet av tillämpningsbestämmelser torde böra överlämnas till Kungl. Maj:t.

I styrelsens förslag till ändrad lydelse av 34 § pensionsförsäkringslagen hava på grund härav endast intagits föreskrifter i följande avseenden.

Rätten till frivillig försäkring. Likasom nu bör det stå öppet för envar svensk medborgare att begagna sig av den frivilliga försäkringen. Någon anledning att, såsom nu är fallet, icke tillåta inbetalning av avgifter för personer, som ej fyllt femton år, synes dock icke föreligga, därest stadgas, att pension icke utgår till någon förrän efter fyllda femton år. Ej heller synes lämpligt att bibehålla den nu stadgade gränsen för det belopp, som får under ett år inbetalas i

frivilliga avgifter. Särskilt vid gruppförsäkringar kan en dylik gräns vara till hinder. Vidare har förslag framställts, att staten skulle i vissa fall begagna sig av den frivilliga försäkringen för pensionering av viss extra personal och att härvid icke årliga avgifter skulle erläggas utan i stället inbetalas ett belopp för en gång. Jämväl med hänsyn härtill synes det vara mest ändamålsenligt att icke i lagen stadga någon viss gräns för avgiftsbetalningen utan överlåta åt Kungl. Maj:t att fastställa denna gräns.

Pensionsrätten bör, vad angår den allmänna försäkringsformen, i likhet med vad nu gäller, inträda vid varaktig oförmåga till arbete och senast vid fyllda sextiosju år, för att därutinnan överensstämmelse må äga rum med den obligatoriska försäkringen. Vid försäkring av vissa grupper av personer kunna emellertid ofta särskilda förhållanden påkalla jämkning i fråga om den fastställda tidpunkten för pensionsrättens inträde; och bör därför Kungl. Maj:t äga befogenhet att beträffande dylik försäkring meddela erforderlig undantagsbestämmelse i detta hänseende.

Statsbidraget synes böra bibehållas vid sitt nuvarande belopp, eller $\frac{1}{8}$ av inbetalda avgifter, i den mån dessa för försäkrad och kalenderår icke överstiga trettio kronor. Statsbidrag i nu nämnd omfattning torde även böra få tillgodojutas beträffande avgifter, som inbetalts för personer före fyllda femton år.

Beräkningsgrunderna. Då enligt styrelsens mening det belopp, med vilket pensionerna på grund av frivilliga avgifter må utgå, icke lämpligen bör fastslås i lagen, är det naturligtvis av största vikt, att vid fastställande av de försäkringstekniska grunderna för de försäkringsformer, som komma att tillämpas, iakttages nödig försiktighet, så att dessa grunder komma att erbjuda erforderlig säkerhet även för så lång tidrymd, som ett livränteavtal ofta omfattar, och så att staten icke framdeles behöver vidkännas större kostnader för den frivilliga försäkringen än vad i lagen avsetts. Tillräcklig trygghet härför torde vinnas genom en föreskrift, att de försäkringstekniska grunderna för den frivilliga försäkringen fastställas av Kungl. Maj:t efter förslag av pensionsstyrelsen.

I detta sammanhang torde böra något beröras frågan om proportionen mellan pensionsbeloppen på grund av frivilliga avgifter för män och kvinnor. Enligt nu gällande bestämmelser beräknas för kvinna pensionsbeloppet till $\frac{5}{6}$ av motsvarande belopp för man, vilken bestämmelse i stort sett lämnar ett uttryck för skillnaden mellan pensionsbeloppen för män och kvinnor enligt de försäkringstekniska beräkningar, på vilka den nu tillämpade försäkringsformen är grundad. Men det är tydligt, att därest en försäkringsform införes, där ersättningen på grund av invaliditet göres större än vad nu är fallet, berörda proportion mellan de årliga pensionsbeloppen för män och för kvinnor icke kan bibehållas, beroende därpå, att invaliditetssannolikheten beräknas vara avsevärt större för kvinna än för man. Emellertid har gjorts gällande, att den invaliditetssannolikhet, som lagts till grund för beräkningen av den svenska pensionsförsäkringen, skulle särskilt vad kvinnorna anginge vara alltför hög. Något svenskt material för bedömande av denna fråga förefinnes emellertid ännu icke. Denna sak synes dock lämpligen kunna ordnas så, att den frivilliga pensionsförsäkringen beträffande kvinnorna föres särskilt för sig, och att, därest erfarenheten giver vid handen, att de olika faktorer, som hava inflytande på beloppet av den för kvinnorna utgående pensionen, ställa sig förmånligare än vad som beräknats, all den vinst, som härigenom uppstår, tillgodoföres kvinnorna vid beräkningen av deras pensioner. Härigenom skulle kvinnorna icke bliva lidande på en eventuell över-

skattning av deras invaliditetssannolikhet. Å andra sidan borde icke möta något hinder att, om sådant kan av en eller annan anledning anses önskligt, lämna tillfälle för insättare att alternativt fortfarande begagna sig av den nuvarande försäkringsformen.

Fonden. Styrelsen anser, att den fond, som bildas av de frivilliga avgifterna, bör förvaltas som en särskild del av den allmänna pensionsförsäkringsfonden. Genom en sådan anordning skulle man vara i tillfälle att tillgodogöra avgiftsbetalarna den verkliga avkastning, som genom ränta och från andra vinstkällor erhålles på de inbetalta avgifterna.

Ålderdomsförsäkringskommittén anför i motiveringen till sitt förslag om frivillig försäkring, att då de avgifter, som en person i yngre år erlägger till den frivilliga försäkringen, bereda något högre pension än motsvarande obligatoriska avgifter, synes den möjligheten icke utesluten, att en och annan skall söka försumma sina obligatoriska avgifter och i stället insätta dessa penningar i den frivilliga försäkringen. Till förekommande av sådant missbruk är även, i enlighet med kommitténs förslag, i 34 § inryckt ett stadgande av innehåll, att om någon finnes hava försummat att fullgöra inbetalningen av obligatoriska avgifter för år, varunder frivillig avgift för honom erlagts, skall vid bestämmande av pensionens belopp hänsyn ej tagas till den frivilliga avgiften i vidare mån, än denna avgifts belopp må överstiga beloppet av den försummade avgiften. Sådana frånräknade avgifter skulle, enligt vad motiveringen till stadgandet giver vid handen, tillfalla pensionsfonden och sålunda icke komma den försäkrade till godo. Vid den förändring av försäkringssättet, som nu föreslagits, kvarstår visserligen den möjligheten, att en person genom att underlåta att betala sina obligatoriska avgifter och i stället inbetala beloppet som frivillig avgift skulle kunna bereda sig någon ekonomisk fördel. Praktiskt sett torde emellertid faran för ett dylikt åtgörande vara synnerligen obetydlig. Den vinst, som en enskild försäkrad genom ett sådant tillvägagångssätt skulle kunna bereda sig, är nämligen så liten och ligger så långt fram i tiden, att det knappast synes troligt, att ett dylikt förfaringsätt i nämnvärd omfattning skulle kunna förekomma, och detta så mycket mindre som de obligatoriska avgifterna kunna på exekutiv väg uttagas hos de försäkrade. Föreskriften medför även ett ganska avsevärt kontrollarbete för pensionsstyrelsen. Då den förlust, som staten genom ifrågavarande åtgöranden skulle kunna åsamkas, icke torde tillnärmelsevis motsvara de kostnader, som ifrågavarande kontrollarbete skulle medföra, och då det knappast torde vara sannolikt, att detta för vissa åldrar olika värde för obligatoriska och frivilliga avgifter skulle kunna annat än rent undantagsvis locka någon till ett oriktigt förfarande i nämnda avseende, synes det styrelsen lämpligast att ifrågavarande bestämmelse bortfaller.»

Vidkommande lämpligheten av fastställandet av ett förvaltningsbidrag från de försäkrade yttrar styrelsen följande.

Lämpligheten
av förvaltningsbidrag
från de försäkrade.

»Principiellt sett borde möjligen för förvaltningen av de frivilliga avgifterna beräknas ett förvaltningsbidrag från de försäkrade. För närvarande förvaltas emellertid de frivilliga avgifterna kostnadsfritt för de försäkrade av staten. Utgåendet av en förvaltningsavgift kan därför icke gärna ifrågasättas annat än för inbetalningar utöver det för närvarande medgivna högsta avgiftsbeloppet, d. v. s. 30 kronor om året. Styrelsen har också haft under övervägande, huruvida för

nämnda del av inbetalningarna ett förvaltningsbidrag borde beräknas. Att närmare avvåga det extra förvaltningsarbete, som skulle orsakas genom de högre inbetalningarna, låter sig emellertid icke göra. Sannolikt torde vara, att arbetet med förvaltningen icke nämnvärt kommer att ökas i följd därav, att högre avgifter skulle få inbetalas. Även med en jämförelsevis stor tillslutning till den frivilliga försäkringen lär ett dylikt förvaltningsbidrag komma att stanna vid en ganska obetydlig årlig summa. Å andra sidan synes det för vinnande av anslutning till den frivilliga försäkringen vara av betydelse, att denna i sin helhet, såsom hittills, förvaltas utan kostnad för de försäkrade. Då sålunda införandet av ett särskilt förvaltningsbidrag icke skulle bliva av någon nämnvärd ekonomisk betydelse, men komme att medföra vissa olägenheter för försäkringen, har styrelsen icke ansett sig böra föreslå, att förvaltningsbidrag skall utgå, även om sådant ur principiell synpunkt kunnat anses befogat.»

Motiv till
ändring i 7 §
pensionsför-
säkringslagen.

Som motivering för sitt förslag till ändring av 7 § pensionsförsäkringslagen anför styrelsen följande.

»I sammanhang med spørsmålet om omläggning av den frivilliga försäkringen har uppstått fråga, huruvida den nuvarande bestämmelsen i 7 § av pensionsförsäkringslagen, att pension på grund av frivilliga avgifter icke skall anses som inkomst vid beräkning av pensionstillägg eller understöd, bör bibehållas i oförändrat skick.

Ur principiell synpunkt måste naturligtvis en bestämmelse som den nyssnämnda förefalla betänklig. En person, som på grund av frivilliga avgifter tillförsäkrat sig en pension av exempelvis femhundra kronor om året, till vars skapande staten lämnat fri förvaltning och direkt bidragit med $\frac{1}{8}$, kan vid pensions-tillfället vara berättigad att därutöver av allmänna medel uppbära etthundrafemtio à tvåhundra, i vissa fall till och med över tvåhundra kronor i pensionstillägg och understöd. En annan, som genom inbetalningar till en sparbanks eller livränte- och kapitalförsäkringsanstalt förvärvat sig en årsinkomst av trehundra kronor, har däremot icke rätt att erhålla något pensionstillägg eller understöd. Oegentligheten i en dylik bestämmelse ur principiell synpunkt kan icke vara tvivel underkastad. Å andra sidan är det tydligt, att denna bestämmelse utgör — vad den även är avsedd att vara — ett betydelsefullt moment för att stimulera tillslutningen till den frivilliga försäkringen. Det synes dock vara klart, att bestämmelsen icke kan bibehållas i sitt nuvarande skick, därest man, såsom styrelsen föreslagit, icke skulle i lagen fastställa någon gräns för erläggande av frivilliga avgifter. I sådant fall torde det vara nödvändigt att fastställa en begränsning av det belopp av frivillig pension, som icke skall räknas som inkomst. Var denna gräns skall dragas är icke lätt att bestämma. Mycket skulle tala för att fastställa densamma till ett jämförelsevis lågt belopp, t. ex. till ett etthundra kronor, och detta så mycket mera, som denna gräns för fri inkomst naturligtvis kommer att bliva av betydelse för statens kostnader för pensionstillägg och understöd, därest tillslutningen till den frivilliga försäkringen kommer att bliva av någon större omfattning. Med hänsyn till nu gällande bestämmelser, vilka ju nyligen godkänts av riksdagen, och då fastställandet av en icke alltför låg gräns för ifrågakommande fria inkomst kan komma att utöva ett ganska avsevärt ackvisoriskt inflytande å den frivilliga försäkringen och särskilt verka stimulerande på husbönder och arbetsgivare för beredande av frivillig pension för hos dem an-

ställda, har styrelsen ansett sig böra föreslå, att gränsen sättes till trehundra kronor.»

Rörande behovet av övergångsbestämmelser yttrar styrelsen följande.

Behovet av
övergångs-
bestämmelser.

»De nu ifrågasatta lagändringarna synas icke kräva några särskilda övergångsbestämmelser. Å ena sidan är tydligt, att avgifter, som inbetalas innan den nya lagen trätt i kraft, måste medföra rätt till pension enligt nu gällande bestämmelser. Å andra sidan bör emellertid möjlighet stå vederbörande öppen att å dessa avgifter erhålla pension i enlighet med de ändrade bestämmelserna. Av en sådan möjlighet torde de försäkrade, utan att uttrycklig lagbestämmelse härom erfordras, kunna begagna sig genom att, på förfrågan av pensionsstyrelsen, inom viss förelagd tid avgiva förklaring, att de önska erhålla pension på grund av dessa avgifter beräknad efter de nya reglerna.»

Med åberopande av vad styrelsen sålunda anfört har styrelsen föreslagit, att 7 och 34 §§ pensionsförsäkringslagen måtte erhålla följande ändrade lydelse:

Förslag till
ändringar
av 7 och 34 §§
pensions-
försäkrings-
lagen.

»7 §.

Årsinkomst, som i 6 § avses, utgör all den inkomst av fast egendom, kapital eller arbete, som någon skäligen kan antagas komma att tills vidare årligen åtnjuta utöver den pension, som tillkommer honom enligt denna lag, dock vad angår pension enligt 34 § endast i den mån densamma icke överstiger 300 kronor.

Där — — — — tillämpliga.

I fråga om — — — — person.

34 §.

För att vid varaktig oförmåga till arbete, dock icke före fyllda femton år, och senast vid fyllda sextiosju år erhålla pension utöver vad ovan i denna lag stadgas vare det envar svensk man eller kvinna medgivet att erhålla försäkring genom erläggande av frivilliga avgifter.

Därest beträffande vissa grupper av personer annan tidpunkt för pensionsrättens inträde än den ovan angivna anses lämplig, äger Konungen, efter förslag av pensionsstyrelsen, meddela i anledning härav erforderliga föreskrifter.

Beloppet av de avgifter, som för envar försäkrad högst må erläggas, samt de försäkringstekniska grunder, enligt vilka pension må utgå, fastställas, efter förslag av pensionsstyrelsen, av Konungen, som jämväl äger meddela de föreskrifter rörande försäkringen, som i övrigt erfordras.

Varje försäkrad tillgodoföres årligen ett bidrag av statsmedel, motsvarande en åttondel av de för den försäkrade under året inbetalta avgifter, i den mån dessa icke överstiga 30 kronor.

De frivilliga avgifterna jämte nyssnämnda bidrag ingå till den i 11 § omförmälda fond, men förvaltas såsom en särskild del av densamma.

Beträffande avgifter och pensioner, som i denna paragraf avses, länder i tillämpliga delar till efterrättelse vad 12 § innehåller om verkställande av undersökning å vissa tider av pensionsvillkor och fond.»

I utredningen av ifrågavarande ärende hava överdirektören och chefen för försäkringsinspektionen P. J. G. Laurin och överingenjören A. F. Wahlberg, enligt förordnande av Kungl. Maj:t, biträtt styrelsen; och hava de förklarar sig tillstyrka det av styrelsen framlagda förslaget.

Jämväl de till styrelsens biträde förordnade sakkunniga hava tillstyrkt förslaget.

Departements-
chefen.

Såsom av styrelsens ifrågavarande skrivelse framgår, har anslutningen till den frivilliga försäkringen hittills varit ytterst ringa. Försäkringen, sådan den nu är anordnad, lämnar obetydliga pensioner på avgifter, som inestått kort tid, den är grundad på en låg räntefot och uppställer såsom villkor för pensions utgående vid viss ålder en jämförelsevis hög åldersgräns utan att samtidigt bereda möjlighet för återbetalning av avgifterna vid den försäkrades död. Dessa omständigheter torde i sin mån bidraga till den otillfredsställande anslutning, som försäkringen hittills vunnit. Att härvidlag även andra faktorer spela in, anser jag liksom styrelsen otvivelaktigt.

Den på grund av den obligatoriska försäkringen utgående pensionen är avsedd att i allmänhet jämte pensionärens övriga inkomster bereda honom försörjning under en socialt värdig form. Under övergångstiden lär försäkringen dock icke kunna fylla denna uppgift; och även sedan försäkringen nått sin fulla utveckling, torde å orter med höga levnadskostnader pensionen icke bliva tillräcklig för full försörjning. Det är därför av vikt, att det komplement till den obligatoriska försäkringen, som den frivilliga försäkringen är avsedd att utgöra, erhåller största möjliga anslutning. Åtgärder, som äro ägnade att befördra en sådan ökad anslutning, måste därför, särskilt med hänsyn till det läge vari den frivilliga försäkringen nu befinner sig, anses välbetänkta. Många skäl synas mig också tala för, att den omläggning av försäkringen, som

styrelsen föreslagit, skulle kunna komma att verka i nämnda riktning. Det nuvarande försäkringssättet medför, såsom redan nämnts, att avgifter, som inestått kort tid, lämna obetydlig pension. Detta förhållande är tydligen ägnat att i flera fall göra försäkringen mindre lämplig som invaliditetsförsäkring. Med en komplettering av försäkringen i av styrelsen angiven riktning bliver åter pensionens storlek icke beroende av den tid, en avgift inestått, utan erhålles för erlagd avgift lika stort pensionsbelopp när helst, efter viss karenstid, rätten till pension inträder. Härigenom tillgodoses bättre de krav, som böra kunna ställas på den frivilliga försäkringen med hänsyn till dess uppgift att utgöra även en invaliditetsförsäkring. Ytterligare fördelar skulle beredas genom att försäkringen grundas på en högre räntefot och på principen, att å försäkringens medel uppstående överskott skall tillgodoföras de försäkrade. I rätt riktning verkar härvidlag att, såsom förutsatts, överskottet beräknas särskilt för män och särskilt för kvinnor samt fördelas i enlighet härmed. Betydelsefullt för den frivilliga försäkringen anser jag även vara, att densamma, därigenom att ej en enda regel för pensionens beräkande fastslås, erhåller nödig förmåga att anpassa sig efter behovet. Önskvärldheten av en dylik smidighet i försäkringen synes mig också vara av styrelsen ganska väl beaktad. Sålunda är försäkringen avsedd att kunna anordnas med återbetalning vid dödsfall av erlagda avgifter. Vidare är möjlighet öppnad för arbetsgivare, föreningar, kommuner och jämväl i vissa fall staten att för personal eller medlemmar anlita försäkringen med de ändrade villkor, som i fråga om levnadsålder finnas böra gälla för rätt att erhålla pension. I förevarande hänseende är även att märka den ändring, som styrelsen föreslagit därhän, att avgiftsbeloppen icke skulle i lagen begränsas och som, särskilt beträffande möjligheten att erhålla anslutning i form av grupp-försäkring, torde få anses vara av betydelse. Jag anser mig därför i det väsentliga böra biträda det av styrelsen framlagda förslaget till omläggning av den frivilliga försäkringen. I vissa avseenden har jag dock funnit anledning till erinran.

Innan jag ingår på en granskning i detalj av styrelsens förslag till ändringar i pensionsförsäkringslagen, tillåter jag mig beröra några med försäkringens omläggning förknippade huvudspörsmål.

Vad till en början angår statsbidraget, bör märkas, att pensionsstyrelsen tänkt sig försäkringen kunna under vissa omständigheter anordnas med återbetalning av avgifterna. Kombinerar man, såsom styrelsen föreslagit, statsbidraget med avgiftsinbetalningen, lär det icke

kunna undvikas att för försäkring med avgiftsåterbetalning meddela vissa detaljföreskrifter rörande återgång av statsbidraget. Till undvikande härav och med bibehållande i huvudsak av förutvarande grunder för beräkningen av statsbidragets storlek, har jag ansett bestämmelsen om statsbidraget lämpligen böra givas den innebörd, att den på erlagda frivilliga avgifter beräknade pensionen skall till så stor del, som av varje årlig avgift motsvarar ett belopp å högst 30 kronor, höjas med en åttodel.

Försäkringen har, såsom den hittills varit ordnad, icke för de försäkrade varit förbunden med några kostnader i form av förvaltningsbidrag. Då enligt det nu föreliggande förslaget statsbidrag icke förutsättes skola utgå i större omfattning än vad förut varit fallet, är jag i fråga om lämpligheten av förvaltningsbidrag närmast böjd att ansluta mig till samma ståndpunkt, som styrelsens förslag härutinnan innefattar. Tänkbart är emellertid, att efter en omläggning av försäkringen i nu föreslagen riktning förvaltningsbidrag från de försäkrade kan i vissa fall anses av omständigheterna påkallat. På grund härav har det synts mig böra lämnas Kungl. Maj:t öppet att för sådant fall meddela föreskrift om förvaltningsbidrags utgående. Med hänsyn till vad för närvarande gäller har jag dock ansett en dylik föreskrift endast böra omfatta den del av årlig avgift, som överstiger 30 kronor.

Visst torde få anses vara, att huru än Kungl. Maj:t kommer att bestämma beloppet av de frivilliga avgifter, som för envar försäkrad högst må inbetalas, den föreslagna omläggningen kommer att öppna möjlighet för erhållande av betydligt större pension på grund av frivilliga avgifter än nu är fallet. Med hänsyn härtill synes det mig, att den nuvarande bestämmelsen i 7 § pensionsförsäkringslagen, enligt vilken pension enligt samma lag aldrig räknas som inkomst, ej bör bibehållas, utan att en övre gräns bör dragas för denna fria inkomst. Hur och var denna gräns skall dragas, därom kan givetvis råda tvekan. Pensionsstyrelsen har ansett lämpligt, att gränsen bestämmas så, att pension på grund av frivilliga avgifter räknas som inkomst i den mån denna pension överstiger 300 kronor. Ifrågasätts kan emellertid, huruvida icke vid fastställandet av gränsen för den fria inkomsten hänsyn i stället borde tagas till den sammanlagda pensionen på grund av obligatoriska och frivilliga avgifter. Pensionstillägget är ju avsett att rätta sig efter pensionärens ekonomiska behov och ur denna synpunkt torde en på sistnämnda sätt bestämd gräns för den fria inkomsten få anses lända till mera rättvist resultat. Å andra sidan kan dock sägas, att avgiftspension och pensions-tillägg enligt lagstiftarens mening torde vara avsedda att bilda en enhet

och att man därför i förevarande hänseende icke bör skilja dem åt. För egen del har jag icke ansett mig böra frångå styrelsens förslag härutinnan.

Såsom jag redan betonat, är det av vikt, att en försäkring sådan som den ifrågavarande äger förmåga att anpassa sig efter de krav, som från olika håll kunna ställas på densamma. Tydligt är, att ett dylikt syfte icke kan nås utan att de bestämmelser, som i lagen meddelas rörande försäkringen, lämna densamma en viss rörelsefrihet. Mot det sätt, på vilket styrelsen sökt lösa detta spörsmål, anser jag, vid det förhållande att lagen föreskriver fastställande av försäkringstekniska grunder för pensionens bestämmande, anmärkning ej med fog kunna framställas.

Vidkommande detaljerna i det av styrelsen framlagda förslaget till ändrad lydelse av 7 och 34 §§ pensionsförsäkringslagen, har styrelsen beträffande gruppförsäkringar föreslagit, att Kungl. Maj:t skulle äga att meddela de föreskrifter, som kunde erfordras i anledning därav, att beträffande dylika försäkringar annan tidpunkt för pensionsrättens inträde än den i 34 § första stycket angivna kunde anses lämplig. Den sålunda föreslagna bestämmelsen har jag funnit i viss mån svävande och har jag därför låtit omarbета densamma. Den möjlighet till olika försäkringssätt, som förevarande stadgande avser att öppna för gruppförsäkringarna, kan synas åtminstone till en del hava bort beredas även den individuella frivilliga försäkringen. Då emellertid sistnämnda försäkring måste anses fastare knuten till den obligatoriska än gruppförsäkringarna kunna bliva, har ett frångående av pensionsstyrelsens förslag i denna del synt mig icke böra ifrågasättas.

Med hänsyn till den avfattning, som givits åt 34 § första stycket, har jag ansett i lagen böra komma till uttryck, att den frivilliga försäkringen är avsedd att kunna anordnas även med återbetalning i vissa fall av erlagda avgifter.

I syfte att få det i 34 § femte stycket föreslagna stadgandet om fonderingen av de frivilliga avgifterna mera överensstämmande med avsikten med detta stadgande, har jag funnit mig böra omformulera densamma. Härtill har jag emellertid haft ytterligare en anledning. Enligt styrelsens förslag skola de i reglementet för förvaltningen av pensionsförsäkringsfonden förekommande placeringsbestämmelserna gälla jämväl den frivilliga försäkringens medel. Jämlikt punkterna 8 och 9 i dessa bestämmelser kan placering av fondmedel äga rum dels i företag, som äro ägnade att i pensionsförsäkringens intresse befördra folkhälsan och enligt fondfullmäktiges prövning anses erbjuda nöjaktig säkerhet, dels

i fastigheter, vilka med Kungl. Maj:ts medgivande förvärvas för användning till förebyggande eller hävande av arbetsförmåga hos befolkningen. Tydligt är att, med en sådan omläggning av den frivilliga försäkringen som den nu föreslagna, dylika placeringar av de frivilliga avgifterna icke annat än undantagsvis böra ifrågakomma. Enligt vad jag inhämtat, har styrelsen förutsatt, att denna fråga skulle kunna ordnas genom en skrivelse från Kungl. Maj:t till fondfullmäktige. Med den ändrade avfattning, jag givit åt ifrågavarande stycke, har jag velat tillförsäkra Kungl. Maj:t denna möjlighet.

I övrigt har jag ej haft något i sak att erinra mot styrelsens förslag, utan endast vidtagit smärre ändringar med förtydligande syfte eller av redaktionell natur.

Därest lagförslaget genomföres, bör därefter någon tid beräknas för utarbetande av försäkringsbestämmelser m. m. De av mig förordade lagändringarna torde därför icke böra träda i kraft förr än den 1 januari 1918.

I likhet med styrelsen har jag ansett de nu föreslagna lagändringarna icke tarva några särskilda övergångsstadganden. Härvid har jag, liksom styrelsen, utgått därifrån, att pension på grund av avgifter, som erlagts före lagens ikraftträdande, beräknas enligt för närvarande gällande bestämmelser, därest ej försäkrad inom viss av pensionsstyrelsen förelagd tid förklarar sig för erhållande av pension å dessa avgifter ingå på något av de försäkringssätt, som med tillämpning av den nya lagen kunna bliva fastställda.

Departementschefen uppläste härefter ett i enlighet med ovan angivna grunder inom departementet utarbetat förslag till lag om ändrad lydelse av 7 och 34 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, av den lydelse bilaga 3 till detta protokoll utvisar, samt hemställde, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, genom utdrag av protokollet inhämtas.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Nils Adeltgren.

Bilaga 1.

P. M.

angående omläggning av den frivilliga försäkringen.

Anslutningen till den frivilliga försäkringen under år 1914 och 1915 framgår av följande sammanställning.

Frivilligt försäkrade.

Inträdesår.	Under år 1914		Under år 1915	
	antal betalande.	erlagda avgifter.	antal betalande.	erlagda avgifter.
		Kr.		Kr.
1914	628	10 849	359	7 720
1915	—	—	179	3 789
Summa	628	10 849	538	11 509

För att väsentligen öka denna ringa anslutning till den frivilliga försäkringen torde man i främsta rummet böra överväga möjligheten att bereda de försäkrade högre pensioner.

I. Allmänna grunder.

Enligt nu gällande lagbestämmelser skall årliga beloppet av pension på grund av frivilliga avgifter för man utgöra $1\frac{1}{2}$ och för kvinna $1\frac{1}{4}$ % av avgiftens belopp för varje helt år, som förflutit från den dag, avgiften erlades, till den dag, från vilken pensionen utgår.

Vid beräkningen av dessa procentsatser förutsattes en räntefot av $3\frac{1}{2}$ % och att det nu lagstadgade statsbidraget, $\frac{1}{8}$ av avgifterna, skulle utgå. Antager man en högre räntefot, kunna naturligtvis de ovannämnda

*Höjning av
räntefoten.*

nu gällande procentsatserna höjas. Den procent av avgiftens belopp, som med försäkringsteknisk beräkning skulle gälla för olika åldrar vid avgiftens erläggande, för man och för kvinna, dels efter 3½, dels efter 4 % räntefot, under förutsättning att statsbidraget fortfarande utginge med $\frac{1}{8}$ av avgifterna, framgår av följande sammanställning. Härvid har räknats med samma dödlighets- och invaliditetsförhållanden, som lagts till grund för ålderdomsförsäkringskommitténs betänkande.

Tabell 1.
Avgiftsprocent.

Ålder vid avgiftens erläggande. År.	M ä n.			K v i n n o r.		
	3½ % räntefot.	4 % räntefot.	Förhållandet mellan avgifts- procenten.	3½ % räntefot.	4 % räntefot.	Förhållandet mellan avgifts- procenten.
15.....	1.6801	2.1793	1.297	1.3162	1.6841	1.280
20.....	1.5662	1.9862	1.268	1.2503	1.5660	1.252
25.....	1.4682	1.8209	1.240	1.2051	1.4785	1.227
30.....	1.4047	1.7043	1.213	1.1811	1.4199	1.202
35.....	1.3758	1.6330	1.187	1.1829	1.3938	1.178
40.....	1.3889	1.6129	1.161	1.2238	1.4130	1.155
45.....	1.4674	1.6563	1.136	1.3187	1.4921	1.131
50.....	1.6169	1.7991	1.113	1.5154	1.6804	1.109
55.....	1.9565	2.1315	1.089	1.9084	2.0745	1.087
60.....	2.7861	2.9722	1.067	2.7992	2.9848	1.066
65.....	7.1748	7.4950	1.045	6.9876	7.2910	1.043

Av denna tabell framgår att, med nuvarande bestämmelser och under förutsättning av 3½ % räntefot, för män mellan 23 och 47 år samt för kvinnor mellan 20 och 42 år vid avgiftens erläggande de lagstadgade pensionerna äro större än de belopp, vartill avgifterna, försäkringstekniskt sett, skulle berättiga dem. För andra åldrar däremot, i någon mån för yngre och i synnerhet för äldre, bliva pensionerna mindre än enligt försäkringsteknisk beräkningsgrund.

Bibehålles samma beräkningsmetod men med höjning av räntefoten till 4 %, skulle pensionen, såsom av tabellen framgår, kunna sättas till lägst för man 1.6 % och för kvinna 1.4 % av avgiften för varje år, som förflyter intill pensionens utgående. Avgifter, erlagda av män vid omkring

40 år och av kvinnor vid omkring 35 år, motsvara i det närmaste dessa procentsatser. Klart är emellertid, att i det hela procentsatserna skola kunna höjas väsentligt därutöver utan att medföra förlust för fonden.

En undersökning, som utförts rörande de under år 1914 och 1915 erlagda frivilliga avgifterna, utvisar, att avgifterna överstego de försäkringstekniskt enligt $3\frac{1}{2}$ % räntefot erforderliga med 2 à 3 %. Med bibehållande av samma säkerhet skulle pensionerna, under förutsättning att man anser sig kunna antaga 4 % räntefot i stället för $3\frac{1}{2}$ %, kunna utgå med för män 1.8 % och för kvinnor med 1.5 % av varje erlagd avgift för varje år mellan erläggandet av avgiften och pensionens utgående.

Redan en dylik höjning av pensionerna med 20 %, betingad av en höjning i räntefot av $\frac{1}{2}$ %, vore naturligtvis en betydande förbättring av pensionsförmånerna, och den därav föranledda ändringen i lagen skulle vara mycket enkel.

Med de räntesatser, som nu kunna erhållas även på längre tids placeringar, synes en antagen räntefot av 4 % vara fullt betryggande. Det skulle emellertid kunna ifrågasättas, om man ej, i stället för att räkna med en mycket försiktigt vald räntefot, borde välja en sådan, som man anser mest sannolik under de närmaste årtiondena, möjligen $4\frac{1}{2}$ %. Detta skulle med en särskild förvaltning för den frivilliga försäkringen betyda, att staten iklädde sig risken för underränta mot en ungefär lika stor utsikt att erhålla överränta. Möjligen skulle dock detta med hänsyn till det antagande rörande räntefot, som gjorts i den obligatoriska försäkringen, vara olämpligt, i synnerhet om dessutom särskilt statsbidrag fortfarande skulle utgå till den frivilliga försäkringen.

På grund av den stora roll, räntan spelar i fråga om pensionsförsäkring, vore det emellertid av synnerlig vikt att den ränta, som eventuellt kan erhållas utöver den, som beräknas, i någon form komme de försäkrade till godo. Även annat möjligen uppstående överskott borde helst tillgodoräknas dem.

Detta syftemål skulle kunna vinnas därigenom, att den av de frivilliga avgifterna bildade fonden särskilt förvaltades och dess avkastning endast användes till den frivilliga försäkringens fromma. Bestämmelserna om, på vilket sätt detta skulle ske, behövde emellertid icke inryckas i lagen utan kunde på förslag av pensionsstyrelsen fastställas av Konungen, som skulle äga att bestämma grunderna för pensionernas beräkning. Det torde därför icke vara nödvändigt att redan nu ingå på de olika möjligheter, som finnas för att ordna frågan om överskotts-

Särskild förvaltning av fonden.

medlens användning. Endast några allmänna synpunkter torde här vara på sin plats.

Beträffande överskottsmedlens tillgodogörande i form av pensioner utöver de garanterade skulle man kunna närmast tänka sig tvänne utvägar: antingen icke garanterade pensioner, vilka på förhand beräknats och vilka skulle tilldelas de försäkrade så länge gynnsamma vinstförhållanden sådant medgäve; eller ock en bestämmelse, varigenom den högre, icke garanterade pensionens storlek ej på förhand angäves utan finge helt bero av den vinst, som kunde komma att uppstå intill tidpunkten för den garanterade pensionens utgående.

Vid förutberäkning av högre icke garanterade pensioner torde det icke för närvarande lämpligen låta sig göra att taga hänsyn till andra vinstkällor än överränta. Med antagande av ålderdomsförsäkringskommitténs dödlighetstabeller torde knappast någon överdödlighetsvinst vara att påräkna. Däremot är det visserligen icke omöjligt, att invaliditets sannolikheten bland de frivilligt försäkrade kan komma att visa sig väsentligt mindre än den av kommittén antagna. I saknad av varje erfarenhet härom eller hållpunkt för bedömandet torde dock icke pensionerna kunna beräknas med antagande av lägre invaliditet.

Med avseende på invaliditetsrisken har vidare ifrågasatts, huruvida den icke för kvinnor beräknats allt för högt i jämförelse med männens, åtminstone då fråga är om de frivilligt försäkrade. Möjlighet härför föreligger visserligen, men icke heller i detta avseende torde man kunna uttala sig om, i vilken grad beräkningen möjligen kan vara för hög, varför man väl även i denna punkt tills vidare bör hålla sig till ålderdomsförsäkringskommitténs antagande.

Vilket sätt lämpligen bör väljas för överskottsmedlens användning och fördelning bland de försäkrade, är jag icke beredd att nu yttra mig om. I varje fall bör dock så vitt möjligt tillses, att bestämmelserna om fördelningen av överskottsmedel göras så enkla, att de icke förorsaka allt för omständliga beräkningar. Dock torde, ehuru fondförvaltningen skulle vara gemensam för män och kvinnor, överskott å kvinnornas försäkringar böra fördelas endast bland kvinnorna och överskott å männens försäkringar endast bland männen. Härigenom komme sålunda även överskott genom möjligen för högt beräknad invaliditet för kvinnorna endast dessa till godo.

II. Kostnadsberäkningar för olika försäkringssätt.

Ehuru lagen icke skulle innehålla närmare bestämmelser om försäkringens anordnande, torde det vara skäl i att i detta sammanhang framlägga en del beräkningar över pensionernas storlek för olika fall och därmed i samband stående kostnadsberäkningar.

De nu gällande bestämmelserna för den frivilliga försäkringen medföra dels att för äldre avgiftsbetalare (över 50 års ålder) försäkringen ställer sig relativt ofördelaktig, dels att vid tidig invaliditet pensionerna ävenledes bliva mycket obetydliga. Det torde vara skäl i att söka avhjälpa de båda nämnda olägenheterna, även om det ej kan ske utan uppgivande av den enkelhet, som utmärker de nuvarande bestämmelserna.

*Modifikation
av nu gällande
beräknings-
sätt.*

Genom att i stället för en konstant avgiftsprocent, $1\frac{1}{2}$ % för man och $1\frac{1}{4}$ % för kvinna eller de högre procentsatser, som skulle betingas av en högre räntefot, införa för varje ålder försäkringstekniskt beräknade avgiftsprocent skulle visserligen den förra olägenheten kunna avhjälpas. Men den senare, mycket obetydliga pensioner vid tidig invaliditet, skulle kvarstå, varförutom i detta fall ett mera försäkringstekniskt beräkningsätt skulle komplicera uträkandet av beviljade pensioner.

I ålderdomsförsäkringskommitténs betänkande (del II sid. 179) framställdes av regeringsrådet Lindstedt även en annan metod för beräkning av den på frivilliga avgifter grundade pensionen, vilken i väsentlig grad skulle avhjälpa de båda ovannämnda i betänkandet påpekade olägenheterna med den sedermera antagna metoden. Förslaget innebar, att för varje krona i erlagd avgift en man skulle erhålla en pension lika med ett belopp av 10 kronor dividerat med antalet åldersår vid avgiftens erläggande. Beträffande kvinna skulle för samma avgift erhållas $\frac{3}{4}$ av motsvarande pension för man.

*Ålderdoms-
försäkrings-
kommitténs
andra
alternativ.*

En jämförelse med de pensionsbelopp, som utan statsbidrag skulle erhållas enligt försäkringsteknisk beräkning dels med $3\frac{1}{2}$ % dels med 4 % räntefot, lämnar följande resultat.

Tabell 2.

Pensionsbelopp för en avgift å 1 krona.

Ålder vid avgiftens erläggande.	M ä n.				K v i n n o r.			
	Å. F. K:s andra al- ternativ.	Försäkringsteknisk beräkning.			Å. F. K:s andra al- ternativ.	Försäkringsteknisk beräkning.		
		3 1/2 % räntefot.	4 % räntefot.	Förhåll- landet mellan pensions- beloppen efter 4 % och 3 1/2 %.		3 1/2 % räntefot.	4 % räntefot.	Förhåll- landet mellan pensions- beloppen efter 4 % och 3 1/2 %.
År.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	3 1/2 %.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	3 1/2 %.
15	0.6667	0.6464	0.8285	1.28	0.5000	0.4399	0.5534	1.26
20	0.5000	0.5328	0.6671	1.25	0.3750	0.3625	0.4450	1.23
25	0.4000	0.4394	0.5379	1.22	0.3000	0.3016	0.3625	1.20
30	0.3333	0.3664	0.4390	1.20	0.2500	0.2572	0.3033	1.18
35	0.2857	0.3073	0.3608	1.17	0.2143	0.2228	0.2583	1.16
40	0.2500	0.2581	0.2967	1.15	0.1875	0.1937	0.2206	1.14
45	0.2222	0.2172	0.2447	1.13	0.1667	0.1693	1.1894	1.12
50	0.2000	0.1837	0.2028	1.10	0.1500	0.1488	0.1635	1.10
55	0.1818	0.1568	0.1698	1.08	0.1364	0.1329	0.1435	1.08
60	0.1667	0.1354	0.1439	1.06	0.1250	0.1213	0.1288	1.06
65	0.1538	0.1154	0.1204	1.04	0.1154	0.1099	0.1147	1.04

Då för vissa åldrar, särskilt för män över 45 år, avgiften ej är fullt tillräcklig, förutsattes i kommittébetänkandet, att det erforderliga avgiftstillskottet skulle ersättas genom allmänna medel.

För att förekomma förlust för försäkringen i dess helhet genom att redan invalida personer eller personer, som stode nära invaliditetsgränsen, i vidsträcktare mån skulle komma att begagna sig av försäkringen, ansågs erforderligt att stadga en viss karenstid sålunda, att pension ej finge beräknas för en inbetald avgift, förrän en viss tid förflutit från avgiftens erläggande, och syntes en karenstid av 5 år vara för ändamålet fullt tillräcklig. I ovanstående tabell har hänsyn ej tagits till denna karenstid.

Med den åldersfördelning, som förefanns bland 1914 och 1915 års frivilligt försäkrade, skulle en höjning av räntefoten från 3 $\frac{1}{2}$ till 4 % även enligt denna metod för pensionsberäkningen åstadkomma en höjning av pensionerna med omkring 20 %. En sådan höjning av räntefoten och pensionerna skulle emellertid göra överensställelsen med ett rent försäkringstekniskt beräkningssätt mindre god för olika åldrar. En åldersförskjutning uppåt bland de försäkrade skulle därför kunna vara riskabel för försäkringens ekonomi. Vill man under bibehållande av metodens grundprincip, en mot varje erlagd avgift svarande konstant pension, väsentligen höja pensionsbeloppen på grund av en högre beräknad ränta, torde det därför vara nödvändigt att införa ett med hänsyn till åldern vid avgiftens erläggande försäkringstekniskt beräkningssätt.

Någon egentlig komplikation synes icke ett försäkringstekniskt beräkningssätt i och för sig behöva medföra. Därigenom vinnes också, förutom att det ekonomiska resultatet blir mera oberoende av åldersfördelningen, den fördelen, att pensionsbeloppet för envar kommer att bättre överensstämma med avgifternas värde.

*Mot åldern
vid avgiftens
erläggande
svarande
konstant
pension,
försäkrings-
tekniskt
beräknad.*

Framför allt är det emellertid av vikt att genomföra en försäkringsteknisk beräkning, om olika försäkringsformer skulle förekomma. Särskilt för att försäkringen skulle kunna lämpa sig för pensionering av grupper av personer, såsom vissa extra statstjänare samt löntagare hos kommuner eller hos enskilda arbetsgivare, torde olika pensionsålder och skilda allmänna försäkringsvillkor i övrigt behöva införas.

Pensionsbeloppens storlek efter 3 $\frac{1}{2}$ och 4 % räntefot utan hänsyn till statsbidrag hava ovan angivits i tabell 2. Med ett statsbidrag av $\frac{1}{8}$ av avgifterna bliva naturligtvis även, såsom ovan anmärkts, pensionsbeloppen $\frac{1}{8}$ större. Deras storlek, uträknade efter en räntefot av 4 %, anges i följande tabell.

Tabell 3.

Pensionsbelopp för en avgift å 1 krona.

Ålder vid avgiftens erläggande.	Män.	Kvinnor.
År.	Kronor.	Kronor.
15.....	0.9321	0.6226
20.....	0.7505	0.5007
25.....	0.6052	0.4078
30.....	0.4939	0.3412
35.....	0.4058	0.2906
40.....	0.3338	0.2482
45.....	0.2753	0.2130
50.....	0.2282	0.1839
55.....	0.1911	0.1614
60.....	0.1619	0.1450
65.....	0.1355	0.1290

För en avgift å en krona varje år t. o. m. 66 års ålder erhållas följande pensionsbelopp från 67 års ålder (då invaliditet ej förut inträffat).

Ålder vid första avgiftens erläggande.	Män.	Kvinnor.
År.	Kronor.	Kronor.
15.....	20.4968	14.7943
20.....	16.2099	11.9343
25.....	12.7639	9.6291
30.....	9.9713	7.7321
35.....	7.6849	6.1314
40.....	5.8052	4.7661
45.....	4.2582	3.5981
50.....	2.9804	2.5935
55.....	1.9173	1.7212
60.....	1.0226	0.9496
65.....	0.2644	0.2527

Då försäkringssättet närmast överensstämmer med ålderdomsförsäkringskommitténs andra alternativ, skulle även här en karenstid vara erforderlig. Sålunda skulle ett visst pensionsbelopp erhållas från 67 års ålder eller från den tidigare tidpunkt då invaliditet inträtt, dock med undantag för den närmaste tiden efter avgiftens erläggande. Möjligen skulle man kunna sätta denna karenstid något kortare än den maximikarenstid, 5 år, som kommittén tänkt sig, och bestämma den till 3 år, och att de avgifter, som erlagts under de 3 senaste åren före invaliditetens inträde (och naturligtvis även sådana avgifter, som efter invaliditetens inträde eventuellt erlagts), skulle i stället för att berättiga till pension återbetalas till den försäkrade. Karenstiden skulle dock kunna bortfalla vid invaliditet på grund av olycksfall. Eller ock skulle man kunna uppställa karensbestämmelserna så, att ett minskat pensionsbelopp utbetaltes i händelse invaliditet inträffade under de första 5 eller möjligen de första 3 åren efter avgiftens erläggande. Detta belopp skulle kunna beräknas som en genast utgående pension svarande mot avgiftens storlek vid åldern för pensionens början.

Karenstid.

Ehuru pensionsrätt i den allmänna frivilliga försäkringen skulle inträda under huvudsakligen samma villkor, som nu gälla, kan i vissa fall behov förefinnas av enbart vanlig uppskjuten pensionsförsäkring utan kombination med invaliditetsförsäkring. Detta på den grund att de personer, som anse sig relativt litet utsatta för invaliditetsrisk eller på annat sätt helt eller delvis hava sört för denna risks täckande, eljest kunna avhållas från att försäkra sig på grund av den betydliga fördyring, som pension på grund av invaliditet medför.

*Pension utan
invaliditets-
försäkring.*

Enligt den av ålderdomsförsäkringskommittén antagna dödligheten för män och för kvinnor, vilken kan anses motsvara den allmänna svenska dödligheten under innevarande årtionde, skulle för en avgift av 1 krona utan statsbidrag vid nedanstående åldrar följande kontinuerliga pensioner erhållas från 67 års ålder, uträknade efter $3\frac{1}{2}$, 4 och $4\frac{1}{2}$ % räntefot.

Tabell 4 a.

M ä n

Ålder vid avgiftens erläggande.	Pensionsbelopp från 67 års ålder för en avgift å 1 krona			Förhållandet mellan kol. II och kol I.	Förhållandet mellan kol. III och kol I.
	I. 3 1/2 % räntefot.	II. 4 % räntefot.	III. 4 1/2 % räntefot.		
Å r.	Kronor.	Kronor.	Kronor.		
15	1.0518	1.3967	1.8509	1.328	1.760
25	0.7087	0.8969	1.1329	1.266	1.599
35	0.4750	0.5728	0.6896	1.206	1.452
45	0.3154	0.3624	0.4159	1.149	1.319
55	0.2025	0.2218	0.2426	1.095	1.198
65	0.1200	0.1252	0.1306	1.043	1.088

Tabell 4 b.

K v i n n o r

Ålder vid avgiftens erläggande.	Pensionsbelopp från 67 års ålder för en avgift å 1 krona.			Förhållandet mellan kol. II och kol I.	Förhållandet mellan kol. III och kol I.
	I. 3 1/2 % räntefot.	II. 4 % räntefot.	III. 4 1/2 % räntefot.		
Å r.	Kronor.	Kronor.	Kronor.		
15	0.9522	1.2660	1.6798	1.330	1.764
25	0.6433	0.8151	1.0308	1.267	1.602
35	0.4301	0.5193	0.6259	1.207	1.455
45	0.2857	0.3287	0.3777	1.151	1.322
55	1.1864	0.2044	0.2239	1.097	1.201
65	0.1187	0.1188	0.1240	1.045	1.091

Av en jämförelse mellan denna tabell och tabell 2 framgår för 4 % räntefot nedanstående förhållanden mellan pensionsbeloppen enligt de båda tabellerna.

Å l d e r.	Män.	Kvinnor.
15	1.69	2.29
25	1.67	2.25
35	1.59	2.01
45	1.48	1.74
55	1.31	1.42
65	1.04	1.04

Emellertid kan det möjligen anses i och för sig (om icke kompenstation vinnes genom valet av räntefot) oförsiktigt att lägga den nämnda dödlighetstabellen till grund för enbar ålderspensionsförsäkring, bland annat på den grund att pensionerna till övervägande del komma att tagas av fullt friska personer med i genomsnitt lägre dödlighet än den allmänna svenska. Antager man en lägre dödlighet, bliva pensionsbeloppen i motsvarande grad lägre än de i tabell 3 angivna och sålunda även förhållandet mellan där upptagna belopp och de i tabell 2 angivna mindre än som framgår av jämförelsetabellen. Huru den allmänna dödligheten lämpligen bör reduceras, har jag dock icke hunnit att tillräckligt överväga.

Intet hinder synes förefinnas för att pension utgående vid invaliditet eller senast från 67 år må kunna tagas även för barn under 15 år, dock så, att pensionen må börja utgå tidigast från 15 års ålder. Emellertid måste naturligtvis noga undersökas, att invalidpension ej erhålles för avgifter, som erlagts, då barnet redan varit att betrakta såsom invalid.

Även för barn borde samma karenstid som för äldre personer gälla.

Utan inräkning av statsbidrag och utan hänsyn till den ringa invaliditetssannolikheten före 20 års ålder skulle enligt ålderdomsförsäkringskommitténs beräkningsgrunder pensionernas storlek bliva följande för åldrarna 0, 5 och 10 år.

Barnförsäkring.

Tabell 5.

Ålder vid avgiftens erläggande.	Pensionsbelopp från 67 års ålder eller vid tidigare invaliditet för en avgift å 1 krona.			
	M a n k ö n.		K v i n n k ö n.	
	3 1/2 % räntefot.	4 % räntefot.	3 1/2 % räntefot.	4 % räntefot.
år	kr.	kr.	kr.	kr.
0	1.260	1.737	0.845	1.143
5	0.939	1.264	0.642	0.847
10	0.778	1.022	0.531	0.685

Tabell 6.

Ålder vid avgiftens erläggande.	Pensionsbelopp från 67 års ålder.			
	M a n k ö n		K v i n n k ö n	
	3 1/2 % räntefot.	4 % räntefot.	3 1/2 % räntefot.	4 % räntefot.
år	kr.	kr.	kr.	kr.
0	2.051	2.928	1.829	2.614
5	1.529	2.130	1.389	1.939
10	1.266	1.722	1.150	1.566

Återbetalning
vid dödsfall
av erlagda
avgifter.

För att skaffa ökad spridning åt den frivilliga pensionsförsäkringen har pensionsstyrelsen ansett önskligt att bereda möjlighet till s. k. motförsäkring av de inbetalta avgifterna på så sätt, att summan av dessa skulle återbetalas vid dödsfall, i händelse den försäkrade avlede utan att rätt till pension dessförinnan inträtt.

Vid pensionsförsäkring, som även avser invaliditetsförsäkring, förefinnes emellertid en viss svårighet att införa motförsäkring i ifrågavarande form. Dödsfall kan ju i regel sägas ha föregåtts av en, om än kort tids invaliditet. Det torde då bliva svårt att avgöra, i vilka fall återbetalning skall ske. För att råda bot för denna svårighet skulle man kunna ändra motförsäkringsvillkoren därhän, att vid dödsfall före 67 års ålder summan av erlagda avgifter återbetaltes, men med avdrag av eventuellt uppburna pensionsbelopp. Då de uppburna pensionsbeloppen överstiga de erlagda avgifterna, skulle ingen återbetalning vid dödsfall äga rum.

Emellertid skulle vid en sådan försäkringsform kvarstå samma slags oegentlighet, som plägar förefinnas vid vanlig motförsäkring, nämligen en diskontinuitet vid tidpunkten för pensionens början. Vid den försäkrades dödsfall omedelbart före 67 års ålder skulle nämligen alla de inbetalta avgifterna återbetalas, vid dödsfall omedelbart efter 67 års ålder däremot intet. Denna olägenhet kan emellertid avhjälpas genom införande av bestämmelsen, att vid dödsfall icke blott före utan även efter 67 års ålder skall från summan av de erlagda avgifterna dragas summan av de eventuellt utbetalta pensionsbeloppen, om den senare summan är mindre, och skillnaden återbetalas.

På grund av de invecklade beräkningar, som motförsäkringen medför, hava ännu icke definitiva resultat hunnit erhållas. Följande två tabeller innehålla en approximativ jämförelse för 4 % räntefot mellan pensionsbelopp utan och med sådan motförsäkring, som senast beskrivits.

Tabell 7.

Pension från 67 års ålder eller från tidigare invaliditet för en avgift å 1 krona.

Ålder vid avgiftens erläggande.	M ä n .			K v i n n o r .		
	Utan mot- försäkring.	Med mot- försäkring.	Förhållandet mellan pensio- nerna utan och med motförsäkring.	Utan mot- försäkring.	Med mot- försäkring.	Förhållandet mellan pensio- nerna utan och med motförsäkring.
År.	Kronor.	Kronor.		Kronor.	Kronor.	
15	0.829	0.740	1.12	0.553	0.498	1.11
25	0.538	0.477	1.13	0.362	0.325	1.11
35	0.361	0.315	1.15	0.258	0.230	1.12
45	0.245	0.209	1.17	0.189	0.167	1.13
55	0.170	0.142	1.20	0.143	0.124	1.15
65	0.120	0.100	1.20	0.115	0.097	1.19

Tabell 8.

Pension endast från 67 års ålder för en avgift å 1 krona.

Ålder vid avgiftens erläggande.	M ä n .			K v i n n o r .		
	Utan mot- försäkring.	Med mot- försäkring.	Förhållandet mellan pensio- nerna utan och med motförsäkring.	Utan mot- försäkring.	Med mot- försäkring.	Förhållandet mellan pensio- nerna utan och med motförsäkring.
År.	Kronor.	Kronor.		Kronor.	Kronor.	
15	1.397	1.208	1.16	1.266	1.104	1.15
25	0.897	0.763	1.18	0.815	0.700	1.16
35	0.573	0.477	1.20	0.519	0.441	1.18
45	0.362	0.294	1.23	0.329	0.275	1.20
55	0.222	0.177	1.25	0.204	0.168	1.21
65	0.125	0.102	1.23	0.119	0.098	1.21

Dessa tabeller angiva de pensionsbelopp, som med motförsäkring skulle erhållas utan hänsyn till statsbidraget. Då statsbidraget väl ej skall inräknas i de avgifter, som skola återfås vid dödsfall, uppstår den ytterligare komplikationen, att en del av försäkringen skall räknas med motförsäkring, en annan del utan. Emellertid är det måhända möjligt att före fastställandet av ifrågavarande försäkringsform förenklande metoder kunna framställas, vilka göra besväret med motförsäkringen mera överkomligt.

Maximivgift.

I lagen är stadgat, att ej av någon må under ett kalenderår erläggas frivilliga avgifter till högre sammanlagt belopp än 30 kronor. Då avsikten är att den frivilliga försäkringen skulle kunna tjänstgöra för pensionering av grupper av personer och särskilt då det kan tänkas, att vissa redan befintliga pensionskassor önska uppgå i den frivilliga försäkringen samt därvid till den samma för sina medlemmars räkning på en gång överlåta ett redan samlat kapital, torde det, åtminstone vad sådana grupper beträffar, vara olämpligt att i lagen bibehålla stadgandet om en viss maximivgift för varje kalenderår. Däremot skulle man kunna tänka sig, att denna bestämmelse ersattes med stadgande om ett visst maximibelopp för summan av frivilliga avgifter för en person eller ock att ett visst maximum för pensionsbeloppen stadgades. Det senare torde dock av praktiska skäl icke vara att förorda. Att tillåta alldeles obegränsade insättningar torde icke vara lämpligt, då ifrågavarande försäkrings syfte väl allt framgent får anses vara tillgodoseendet av mera oundgängliga eller måttligt begränsade behov. Då det emellertid alltför mycket skulle tynga lagen att härom utfärda för olika fall lämpade bestämmelser, torde dessa helst böra utfärdas av Konungen.

Statsbidrag.

Enligt nu gällande lagstadgande ingå de frivilliga avgifterna till den i 11 § omnämnda fonden, och skall till denna fond för varje år av statsmedel tillskjutas ett belopp, motsvarande $\frac{1}{8}$ av summan av de under året erlagda frivilliga avgifter. Detta statsbidrag motsvarar knappast en höjning av räntefoten med $\frac{1}{3}$ % och torde därför väl uppvägas av det överskott, som kan beräknas uppstå å de erlagda avgifterna. Om emellertid avsikten varit, att detta statsbidrag verkligen skulle komma de frivilligt försäkrade till godo, och man icke på grund av de större förmåner, som i andra avseenden nu skulle medgivas de frivilligt försäkrade, vill göra en inskränkning i detta understöd, som torde vara avsett som en sporre för den enskilde att sörja för framtida mera blygsamma behov, torde fortfarande ett årligt statsbidrag böra utgå

med $\frac{1}{8}$ av summan av de under året erlagda frivilliga avgifterna, dock att statsbidrag icke skulle utgå för det belopp, varmed under året gjorda inbetalningar för en och samma person må överstiga 30 kronor. För den rikligare försörjning, som kan erhållas för överskjutande belopp i frivilliga avgifter, torde i allmänhet saknas skäl att lämna särskilt statsunderstöd.

Enär det förut icke varit medgivet att erlagga avgifter före 15 års ålder, kunde möjligen ifrågasättas, att statsbidrag för sådana icke skulle utgå. Något starkare skäl för en sådan särställning av dessa avgifter torde dock icke förefinnas.

Att den del av en försäkring, som överskjuter ett visst belopp eller motsvarar den del av avgifterna, som överstiger en viss gräns, helt bekostas av försäkringstagaren, är enligt min åsikt principiellt riktigast. Detta skulle också hava den fördelen, att det blir mindre betänkligt att medgiva inbetalning av större frivilliga avgifter. Då nu en gräns för statsbidraget skulle sättas vid 30 kronors avgift för kalenderår, torde det vara enklast att bibehålla samma gräns även i nu ifrågavarande avseende. Den överskjutande försäkringens fulla värde bör därför betalas av försäkringstagaren, som alltså för denna del av försäkringen bör erlagga icke blott fulla nettoavgifter utan därutöver den förvaltningsavgift, som antages motsvara försäkringskostnaden.

*Försäkrings-
tagarens
förvaltnings-
avgift.*

Därest förvaltningsavgifter skola erläggas, torde det vara erforderligt att införa stadgande därom i lagen.

Enligt nu gällande lagbestämmelser räknas pension på grund av frivilliga avgifter icke såsom inkomst vid bestämmande av pensionstilllägg. Ifrågavarande pension kan uppgå för man till omkring 600 kronor och för kvinna till omkring 500 kronor. Detta förutsätter emellertid, att den högsta årliga avgiften, 30 kronor, erlagts intill 66 års ålder. Då det är oförmånligt att så länge betala avgifter och den tänkta maximibetalningen sällan ens tillnärmelsevis torde uppnås med bibehållande av nuvarande stadganden om den frivilliga försäkringen, men däremot ofta torde komma att överskridas, om avgiftsmaximum väsentligen höjes, torde det finnas skäl för att mera effektivt begränsa ifrågavarande belopp. Å ena sidan kan sägas, att det är svårt att inse, varför en genom avgifter till den allmänna pensionsförsäkringen bildad inkomst skall särskilt gynnas. Å andra sidan finnes nu redan en sådan förmån medgiven, varför det ej kan anses tillbörligt att helt borttaga densamma. Om emellertid lagen ändras så, att i medeltal högre pensioner kunna

*Fri inkomst
vid beräkning
av pensions-
tilllägg.*

beredas för samma avgifter, skulle härigenom kunna vara motiverat, att endast en viss del av varje frivillig pension ej räknades såsom inkomst. Men om även väsentligt högre avgifter skulle få erläggas, skulle pensionerna kunna uppgå till så pass stora belopp, att det synes orimligt att mer än en rätt liten del av desamma finge undantagas vid inkomstberäkningen. Av detta skäl torde det vara bättre att i stället för till viss del av en pension begränsa den fria inkomsten till ett visst pensionsbelopp, vilket även i och för sig synes riktigare. Storleken av detta belopp bör begränsas med hänsyn till den pension, som samtidigt kan erhållas på grund av obligatoriska avgifter och i form av pensionstillägg.

Man skulle även kunna begränsa den fria inkomsten till ett visst belopp för den på obligatoriska och frivilliga avgifter grundade sammanlagda pensionen. I så fall skulle i 7 § första stycket av pensionsförsäkringslagen endast behöva göras tillägget: »Dock endast i den mån den icke överstiger . . . kronor.»

Pensions-
ålder.

Till den frivilliga försäkringens spridning skulle säkerligen bidraga, att andra pensionsåldrar för ålderspension än 67 år kunde medgivas. Särskilt i fråga om gruppförsäkringar torde behov förefinnas för tidigare pensionering.

III. Gruppförsäkringar.

För dessa torde böra tillämpas samma försäkringstekniska grunder — räntefot, dödlighet och invaliditet — som komma till användning vid den rent individuella frivilliga försäkringen. Försäkringsformerna torde böra lämpa sig efter förhållandena inom den kår, som skall pensioneras. Sålunda böra olika pensionsålder och olika invaliditetsförsäkringsvillkor kunna medgivas inom skilda grupper. Dock är naturligtvis önskligt, att ej allför många olika typer uppkomma.

Riksförsäkrings-
anstaltens
förslag.

I riksförsäkringsanstaltens yttrande över ålderdomsförsäkringskommitténs betänkande framställdes i dess alternativ 2 rörande den obligatoriska försäkringen ett förslag, som i huvudsak gick ut därpå, att de av den försäkrade erlagda avgifterna betraktades såsom årsavgifter, för vilka, under förutsättning att de med oförändrat belopp erlades tills invaliditet inträffade eller senast till 67 års ålder, erhöles *ett visst enligt de försäkringstekniska grunderna för ränta, dödlighet och invaliditet med hänsyn till åldern vid inträdet i försäkringen bestämt pensionsbelopp*, således oberoende av tiden för invaliditetens inträffande. Då en årsavgift ökades, skulle ökningen betraktas som årsavgift för en ny försäkring, vars belopp bestämmes med hänsyn till åldern vid ökningen och med

vilket belopp det förra försäkringsbeloppet skulle ökas. Då en årsavgift minskades, skulle ett mot åldern vid minskningen svarande minskat försäkringsbelopp erhållas. Dessutom föreslogos vissa karensbestämmelser till förekommande av missbruk av personer, som stode på gränsen till invaliditet.

Fördelen med förslaget skulle vara, att invaliditetsförsäkringen bleve mera effektiv.

En viss betänklighet kan emellertid hysas emot att genomföra ett dylikt förslag i den för envar tillgängliga frivilliga försäkringen, på grund av den synnerligen stora oregelbundenhet i avgiftsbetalningen, som här sannolikt komme att visa sig.

I de fall åter, då pensionsförsäkringen är obligatoriskt förknippad med viss tjänsteställning och man därför kan antaga, att avgifterna bliva mera konstanta, skulle möjligen en sådan metod som den ovan angivna, av riks-försäkringsanstalten framställda eller någon liknande, enligt vilken avgifterna betraktas icke som engångsavgifter utan som årsavgifter, kunna komma till användning.

Följande tabell anger för en räntefot av 4 % de pensionsbelopp, som utan statsbidrag enligt denna beräkningsmetod kunna erhållas vid invaliditet och senast vid 67 års ålder för en årlig avgift av 1 krona, som skall erläggas från viss till och med 66 års ålder eller till dess-förinnan iråkad invaliditet.

Ålder vid avgiftsbetalningens början.	Pensionsbelopp från 67 års ålder eller tidigare invaliditet för en årsavgift av 1 krona.	
	Män.	Kvinnor.
År.	Kronor.	Kronor.
15	16.190	10.560
20	12.467	8.074
25	9.605	6.209
30	7.375	4.861
35	5.591	3.811
40	4.131	2.914
45	2.956	2.163
50	2.019	1.525
55	1.284	1.005
60	0.7033	0.5851
65	0.2075	0.1946

Jämföras dessa pensionsbelopp med dem, som erhållas enligt den förut angivna metoden, då varje avgift betraktas som en engångsavgift, finner man, att enligt engångsavgiftsmetoden pensionerna vid tidig invaliditet bliva mindre, men större vid sent iråkad invaliditet eller då försäkringstagaren icke blir invalid före 67 års ålder.

Exempelvis finner man, om 1 krona om året inbetalas från 20 års ålder, följande resultat, om intet statsbidrag utgår.

Ålder vid pensionens början.	1 krona om året erlägges från och med 20 års ålder.			
	M ä n.		K v i n n o r.	
	Pensionsbelopp enligt		Pensionsbelopp enligt	
	årsavgifts- metod.	engångsavgifts- metod.	årsavgifts- metod.	engångsavgifts- metod.
År.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
25	12.467	3.063	8.074	2.049
35	12.467	7.578	8.074	5.158
45	12.467	10.624	8.074	7.410
55	12.467	12.705	8.074	9.078
65	12.467	14.174	8.074	10.384
67	12.467	14.409	8.074	10.608

IV. Övergångsbestämmelser.

Beträffande de före en eventuell lagändring frivilligt försäkrade borde kunna medgivas dem, som så önska, att få för sina förut erlagda avgifter tillgodoräkna sig ett enligt de nya bestämmelserna beräknat pensionsbelopp. Ur den allmänna pensionsförsäkringsfonden bör då till den särskilda fonden överföras ett belopp, motsvarande kapitalvärdet av de ändrade pensionerna enligt de nya villkoren.

Stockholm den 31 oktober 1916.

Karl Dickman.

Bilaga 2.

Exempel å pensionsbelopp i kronor enligt gällande
och föreslagen beräkningsmetod.

Exempel å pensionsbelopp i kronor enligt

Man.

Inträdes- ålder.	Pensions-								
	22 år			32 år			42 år		
	N	F		N	F		N	F	
	3 1/2 %	3 1/2 %	4 %	3 1/2 %	3 1/2 %	4 %	3 1/2 %	3 1/2 %	4 %
15	3,75	33,75	42,87	22,50	84,51	105,25	56,25	119,88	146,92
20	—	—	—	11,25	50,76	62,38	37,50	86,13	104,05
30	—	—	—	—	—	—	11,25	35,37	41,67
40	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Kvinna.

Inträdes- ålder.	Pensions-								
	22 år			32 år			42 år		
	N	F		N	F		N	F	
	3 1/2 %	3 1/2 %	4 %	3 1/2 %	3 1/2 %	4 %	3 1/2 %	3 1/2 %	4 %
15	3,13	22,94	28,60	18,75	57,78	70,62	46,88	83,30	100,28
20	—	—	—	9,38	34,84	42,02	31,25	60,96	71,68
30	—	—	—	—	—	—	9,38	25,52	29,66
40	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Förutsättningar för exemplen i tabellerna: Avgifter, 10 kr. per år, erläggas i början av året, fr. o. m. inträdes-
 N = nuvarande beräkningsgrunder (3 1/2 % räntefot med utjämnad beräkningsmetod och statsbidrag, 1/3 av
 F = föreslagen beräkningsmetod (med statsbidrag, 1/3 av erlagda avgifter).
 Vid försäkring med återbetalning av de inbetalda avgifterna vid dödsfall efter avdrag av utbetalda pensions-

gällande och föreslagen beräkningsmetod.

å l d e r.

52 år			60 år			67 år		
N		F	N		F	N		F
3 1/2 %	3 1/2 %	4 %	3 1/2 %	3 1/2 %	4 %	3 1/2 %	3 1/2 %	4 %
105,—	144,87	175,16	147,—	144,87	175,16	183,75	144,87	175,16
78,75	111,12	132,29	114,75	111,12	132,29	146,25	111,12	132,29
37,50	60,36	69,91	61,50	60,36	69,91	82,50	60,36	69,91
11,25	24,99	28,24	23,25	24,99	28,24	33,75	24,99	28,24

å l d e r.

52 år			60 år			67 år		
N		F	N		F	N		F
3 1/2 %	3 1/2 %	4 %	3 1/2 %	3 1/2 %	4 %	3 1/2 %	3 1/2 %	4 %
87,50	102,67	122,01	122,50	102,67	122,01	153,12	102,67	122,01
65,63	79,73	93,41	95,62	79,73	93,41	121,88	79,73	93,41
31,25	44,89	51,39	51,25	44,89	51,39	68,75	44,89	51,39
9,38	19,37	21,73	19,38	19,37	21,73	28,12	19,37	21,73

året t. o. m. 3 år före pensionens utgående, dock senast vid 49 års ålder.
erlagda avgifter).

belopp minskas ovan anförda pensionsbelopp med omkring 12 % för män och 11 % för kvinnor.

Bilaga 3.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 7 och 34 §§ i lagen den 30 juni 1913 om
allmän pensionsförsäkring.

Härigenom förordnas, att 7 och 34 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring skola — 7 § i nedan angivna del — erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

Årsinkomst, som i 6 § avses, utgör all den inkomst av fast egendom, kapital eller arbete, som någon skäligen kan antagas komma att tillsvidare årligen åtnjuta; dock att såsom inkomst icke räknas pension enligt 6 §, ej heller, intill ett belopp av högst 300 kronor, pension enligt 34 §.

Där — — — tillämpliga.

I fråga om — — — person.

34 §.

För att vid varaktig oförmåga till arbete, dock icke före fyllda femton år, och senast vid fyllda sextiosju år erhålla pension utöver vad ovan i denna lag stadgas vare det envar svensk man eller kvinna medgivet att erhålla försäkring genom erläggande av frivilliga avgifter.

I fråga om gemensam försäkring av vissa grupper av personer må Konungen meddela de särskilda bestämmelser, som i avseende å levnadsålder finnas böra gälla för inträdande av rätten att erhålla pension.

Beloppet av de avgifter, som för envar försäkrad högst må erläggas, samt de försäkringstekniska grunderna för pensions bestämmande fastställas av Konungen, som därjämte meddelar de föreskrifter, som rö-

rande försäkring med återbetalning av erlagda avgifter och i fråga om försäkringens anordnande i övrigt erfordras. Därest omständigheterna därtill föranleda, må Konungen jämväl föreskriva, att av årlig avgift, i den mån densamma överstiger 30 kronor, ett visst förvaltningsbidrag skall utgå.

Det mot erlagda frivilliga avgifter enligt gällande försäkringstekniska grunder svarande pensionsbeloppet ökas för varje under ett kalenderår erlagd avgift, intill ett sammanlagt belopp av högst 30 kronor, med ett belopp motsvarande en åttondel av avgiften. Kostnaden för ökningen bestrides av statsmedel.

De frivilliga avgifterna bilda en fond, vilken, i den mån Konungen ej stadgar undantag, förvaltas på sätt som gäller för den i 11 § omförmälda fonden.

Beträffande avgifter och pensioner, som i denna paragraf avses, länder i tillämpliga delar till efterrättelse vad 12 § innehåller om verkställande av undersökning å vissa tider av pensionsvillkor och fond.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1918.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd måndagen den 26 februari 1917.

Närvarande:

Justitieråden: GULLSTRAND,
VON SETH,
WEDBERG,
Regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 9 februari 1917, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av 7 och 34 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av tillförordnade byråchefen i pensionsstyrelsen Axel Telander.

Lagrådet yttrade:

Den föreslagna lydelsen av 34 § synes i vissa delar tarva förtydligande. Sålunda torde andra punkten i tredje stycket böra angiva, att Konungen äger föreskriva, i den mån omständigheterna därtill föranleda, att visst förvaltningsbidrag skall utgå av det belopp, varmed de för en person under ett år erlagda frivilliga avgifter sammanlagt överstiga 30 kronor. Och fjärde stycket läser böra utsäga, att det mot erlagda frivilliga avgifter enligt fastställda försäkringstekniska grunder svarande pensionsbeloppet ökas genom bidrag av statsmedel sålunda, att varje del därav, som motsvarar under ett kalenderår erlagda avgifter intill sammanlagt 30 kronor, höjes med en åttondel.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6
mars 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet von Sydow anmälde lagrådets den 26 februari 1917 avgivna utlåtande över det enligt beslut den 9 i samma månad till lagrådet remitterade förslag till lag om ändrad lydelse av 7 och 34 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

I anledning av de erinringar, som av lagrådet framstälts rörande formuleringen av vissa delar av 34 § i nämnda lagförslag, yttrade departementschefen, att han funnit dessa delar av förslaget lämpligen bära förtydligas i av lagrådet angiven riktning.

Sedan departementschefen uppläst det i enlighet härmed ändrade förslaget till lag om ändrad lydelse av 7 och 34 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, hemställde departementschefen, att detta förslag måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom nådig proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas nådig proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Carl Stålhammar.